Riigikontrolli arvamus Üksik-vahipataljoni 2003. aasta raamatupidamise aastaaruande ja majandustehingute seaduslikkuse kohta

KONTROLLIARUANNE

nr 2-5/04/101
01.09.2004

Riigikontrolli arvamus Üksik-vahipataljoni 2003. aasta raamatupidamise aastaaruande ja majandustehingute seaduslikkuse kohta

Tallinn
2004

Sisukord

SISSEJUHATUS 3

1. ARVAMUSE ANDMISE LÄHTEKOHAD 4

2. ARVAMUS ÜKSIK-VAHIPATALJONI 2003. AASTA RAAMATUPIDAMISE AASTAARUANDE JA MAJANDUSTEHINGUTE SEADUSLIKKUSE KOHTA..... 6

LISA..... 17

KAITSEMINISTRI JA ÜKSIK-VAHIPATALJONI ÜLEMA VASTUSED 18

Sissejuhatus

Riigikontroll auditeeris Üksik-vahipataljoni 31.12.2003. a lõppenud majandusaasta kohta koostatud raamatupidamise aastaaruannet ja majandustehingute seaduslikkust. Audit sooritati Riigikontrolli tööplaani alusel kahes osas.

Raamatupidamise aastaaruande koostamise kohustus tuleneb raamatupidamise seadusest ning rahandusministri 16.12.2003. a määrusest nr 106 "2003. a majandusaasta aruande koostamine, esitamine ja kinnitamine".

Auditi aluseks on Üksik-vahipataljoni raamatupidamise andmed 31.12.2003. a seisuga. Auditi põhieesmärgiks oli hinnata Üksik-vahipataljoni raamatupidamise vastavust raamatupidamise seadusele ja rahandusministri määrustele ning anda hinnang Üksik-vahipataljoni majandustehingute seaduslikkusele.

Auditit juhtis finantsauditi osakonna auditijuht Jüri Kurss, töörühmas osalesid vanemaudiitor Sven Potapov, audiitor Inga Häkkinen ja nooremaudiitor Jaana Tõnisson.

1. Arvamuse andmise lähtekohad

1.1. Riigikontrolli pädevus

Riigikontrollil on riigieelarve seaduse järgi kohustus anda hinnang Vabariigi Valitsuse riigieelarve täitmise aruande kohta.[1] Selle kohustuse täitmiseks auditeerib Riigikontroll asutusi ja isikuid, lähtudes Riigikontrolli seadusest.[2]

1.2. Auditi eesmärk

Võttes aluseks Riigikontrolli seaduses loetletud ülesanded[3], on auditi eesmärgiks avaldada arvamust Üksik-vahipataljoni 2003. aasta kohta koostatud raamatupidamise aastaaruande ning tehingute seaduslikkuse kohta, tuginedes järgmistele kriteeriumidele:

- varad ja kohustused eksisteerivad antud kuupäeval;
- varad ja kohustused kuuluvad Üksik-vahipataljonile antud kuupäeval;
- tehingud või sündmused toimusid antud perioodi jooksul;
- puuduvad kajastamata varad, kohustused, tehingud või sündmused või avalikustamata näitajad;
- varad ja kohustused on kajastatud õiges bilansilises väärtuses;
- tehingud või sündmused on kajastatud korrektsetes summades ja tulud või kulud kantud õigesse perioodi;
- näitajad on avalikustatud, klassifitseeritud ja kirjeldatud kooskõlas raamatupidamise hea tavaga;
- tehingud või sündmused on olulises osas kooskõlas olulisemate asjakohaste regulatsioonidega.

Finantsjuhtimise ja sisekontrollisüsteemi kohta me üldhinnangut ei anna, kuid toome välja olulisemad tähelepanekud.

1.3. Vastavus standarditele

Riigikontroll sooritas auditi kooskõlas INTOSAI[4] auditistandarditega. Need standardid nõuavad, et audit planeeritakse ja sooritatakse viisil, mis võimaldab piisava kindlustundega otsustada, kas finantsaruanded ei sisalda olulisi vigu ega ebatäpsusi. Auditi käigus kontrollisime väljavõtteliselt tõendusmaterjale, millel põhinevad raamatupidamise aastaaruandes esitatud näitajad. Audit hõlmas ka aruannete koostamisel kasutatud arvestuspõhimõtete ja juhtkonna raamatupidamislike hinnangute analüüsi ning tehingute õiguspärasuse kontrolli. Leiame, et audit annab piisava aluse arvamuse avaldamiseks asutuse raamatupidamise aastaaruande ja majandustehingute seaduslikkuse kohta.

1.4. Vastutus aruannete õigsuse ja nende aluseks olevate majandustehingute õiguspärasuse eest

Aruannete koostamise ning neis sisalduva info õigsuse eest vastutasid auditeeritud perioodil kaitseminister Margus Hanson (kuni 2003. aasta aprillini Sven Mikser) ja pataljoni ülem Rene Brus.

Minister

- korraldab riigikaitset Kaitseministeeriumi valitsemisalas ning annab seaduse alusel määrusi ja käskkirju kaitseväele ja Kaitseliidule täitmiseks;

---

[1] Riigieelarve seadus, § 47 lg 2 (kuni 31.12.2003. a kehtinud redaktsioon)
[2] Riigikontrolli seadus, § 7
[3] Riigikontrolli seadus, § 6
[4] *International Organisation of Supreme Audit Institutions* – ÜRO egiidi all tegutsev Kõrgeimate Kontrolliasutuste Rahvusvaheline Organisatsioon

- teostab teenistuslikku järelevalvet kaitseväe tegevuse seaduslikkuse ja otstarbekuse üle ning teeb vajaduse korral kaitseväe juhatajale ülesandeks teenistusliku järelevalve teostamise kaitseväe juhataja alluvate tegevuse seaduslikkuse ja otstarbekuse üle. Samuti tunnistab kaitseminister käskkirjaga kehtetuks kaitseväe juhataja käskkirja ja toimingu, mis ei ole kooskõlas põhiseadusega, muude seadustega, Vabariigi Presidendi otsuste ja käskkirjadega, Vabariigi Valitsuse määruste ja korraldustega või kaitseministri määruste ja käskkirjadega.[5]

Pataljoniülem

- kontrollib koos moodustatud komisjoniga plaanipäraselt, vähemalt kaks korda aastas relvastuse, lahingutehnika ja laskemoona hoidmist, olemasolu ning arvestust ja rakendab meetmeid avastatud puuduste kõrvaldamiseks;

- kontrollib pisteliselt igapäevast relvade hoidmise ja väljastamise korda ning selle kohta peetavat arvestust;

- juhib ja kontrollib pataljoni majandust, vastutab materiaalsete väärtuste otstarbeka kasutamise ja säilitamise eest, määrab kindlaks varaliselt vastutavad isikud;

- kontrollib pataljoni raamatupidamise eeskirjade täitmist ja kannab täielikku vastutust selle korraldamise, dokumentatsiooni ja informatsiooni säilimise eest;

- määrab sisekontrollkomisjoni, kes kontrollib perioodiliselt allüksuste majanduslikku asjaajamist ja arvepidamise korrektsust ning õigsust.

Üksik-vahipataljoni 2003. aasta raamatupidamise aastaaruande õigsust on oma allkirjaga kinnitanud pataljoni ülem Rene Brus ja pearaamatupidaja Elle Saks.

1.5. Ülevaade Üksik-vahipataljoni positsioonist ja alluvusest kaitseväes

Üksik-vahipataljon on kaitseväe koosseisu kuuluv jalaväe väljaõppekeskus, mis allub vahetult maaväe ülemale. Eesti kaitseväe ülesehituse põhimõtetest lähtuvalt allub maaväe ülem otseselt kaitseväe juhatajale, kes on kaitseväe ja riigikaitseorganisatsioonide kõrgemaks juhiks rahuajal.[6] Kaitseväe peastaap on kaitseväe juhataja tööorgan, mis tegeleb kaitsejõudude operatiivjuhtimise, väljaõppe ja arendusega.[7] Kaitseväe juhataja[8] on omakorda kaitseministri alluvuses.

Eeltoodust lähtuvalt on Üksik-vahipataljoni puhul tegemist mitmeastmelise ja hajutatud alluvusega, kus kõrgem vastutus ja järelevalvekohustus lasub Kaitseministeeriumil ja kaitseministril, kuna Kaitseministeeriumi põhiülesanne on vastavalt põhimäärusele korraldus-, planeerimis-, arendus- ja järelevalvetoimingute teostamine oma valitsemisalas.[9] Samalaadset (ja ka dubleerivat) järelevalvefunktsiooni Üksik-vahipataljoni tegevuse üle täidavad aga ka maaväe staap ja kaitsejõudude peastaap. See on Riigikontrolli arvates loonud olukorra, kus vastutus järelevalve teostamise üle arvestuse korralduse osas on jäänud ebaselgeks, ning selle tulemusena ei ole ükski eespool toodud asutustest seda otseselt oma ülesandeks pidanud. Käesolevas auditiaruandes tehtud ettepanekud oleme suunanud Kaitseministeeriumile kui vastutuse kõrgeimale kandjale, kelle ülesandeks peame täpsemalt kindlaks määrata, kelle ülesandeks jääb konkreetsete ettepanekute elluviimine.

---

[5] Kaitseministeeriumi põhimäärus, § 15 lg 7
[6] Vabariigi Valitsuse 22.05.2002. a määrus nr 172 "Kaitseväe ülesehitus"
[7] Rahuaja riigikaitse seadus, § 14 lg 3
[8] Rahuaja riigikaitse seadus, § 8
[9] Kaitseministeeriumi põhimäärus, § 7

2. Arvamus Üksik-vahipataljoni 2003. aasta raamatupidamise aastaaruande ja majandustehingute seaduslikkuse kohta

2.1. Märkused raamatupidamise korraldamise kohta 2003. aastal

2.1.1. Raamatupidamise sise-eeskirjad

Auditeeritud perioodil kehtinud raamatupidamise sise-eeskirjade kohaselt kasutatakse raamatupidamise arvestuses tarkvara VERP 6,1; VERP 5,9. Riigikontroll leidis, et tarkvara oli auditeeritud perioodil kasutatud osaliselt ainult palgaarvestuses, muus osas oli raamatupidamisarvestust peetud käsitsi, kuid see ei ole sise-eeskirjades fikseeritud.

Eelarveliste asutuste raamatupidamise korraldamise eeskirjade[10] järgi on riigieelarvelised asutused kohustatud pidama raamatupidamisarvestust tekkepõhiselt. Sama on märgitud ka Üksik-vahipataljoni raamatupidamise sise-eeskirjades, mille kohaselt majandustehingud dokumenteeritakse ja kirjendatakse nende toimumise hetkel. Kontrollimisel selgus, et auditeeritud perioodil oli Üksik-vahipataljonis raamatupidamisarvestust peetud kassapõhisest arvestusprintsiibist lähtuvalt, st majandustehingud olid kajastatud siis, kui raha oli laekunud või tasutud. Riigikontrolli hinnangul on kassapõhise arvestuse kasutamine moonutanud asutuse tegelikku majandusolukorda, ei ole andnud adekvaatset pilti olemasolevatest varadest ja kohustustest ning võimaldab aruandlusega manipuleerimist. Samuti seab erinevate arvestusprintsiipide kasutamine allasutustes kahtluse alla kogu valitsemisala koondaruande õigsuse.

Üksik-vahipataljoni raamatupidamise sise-eeskirjades ei ole kirjeldatud Üksik-vahipataljoni palgaarvestuse aluseid, st seda, milliste dokumentidega fikseeritakse tööaja kasutamine ning millisel kujul esitatakse need andmed raamatupidamisele töötajatele palga arvestamiseks, ega palga väljamaksmise korraldust. Raamatupidamise seaduse[11] järgi peab raamatupidamiskohustuslane koostama raamatupidamise sise-eeskirjad, mis kirjeldavad majandustehingute dokumenteerimist, varade ja arvelduste inventeerimist, dokumendikäivet, raamatupidamisregistrite pidamist, kontoplaani, aruannete koostamise korda jm. Riigikontroll on seisukohal, et töötasu arvestuse ja väljamaksmise kajastamine peab olema sätestatud raamatupidamise sise-eeskirjadega, kuna tegemist on spetsiifilise arvestuslõiguga ning kaitseväe juhataja käskkirjaga kinnitatud üldine palgajuhend ei ole selleks piisav. Puudulike raamatupidamise sise-eeskirjadega kaasneb Riigikontrolli hinnangul oht, et eiratakse raamatupidamise seaduses esitatud arvestuse ja aruandluse põhimõtteid, eelkõige järjepidevuse ja võrreldavuse printsiipi.[12] Sellele viitab ka järgmine auditi käigus tuvastatud asjaolu:

- Avanssi makstakse suvalistel aegadel ja sageli ilma vastava avalduseta. On juhuseid, kus avansiavalduse on kinnitanud ainult pearaamatupidaja või kassapidaja. Ilma avansiavalduseta on pangaülekandega makstud avanssi pearaamatupidajale 17.11.2003. a 2000 ja 04.12.2003. a 2000 krooni. Samuti on ilma avansiavalduseta iga kuu makstud avanssi palgaarvestuse, kassa ja pangaülekannete eest vastutavale raamatupidajale. Auditi ajal, 09.01.2003. a esitas nimetatud raamatupidaja avansiavalduse, milles taotles jaanuaris palgale lisaks 4000 krooni avanssi. Avalduse on kinnitanud pearaamatupidaja. Riigikontrolli hinnangul ei ole antud juhul tegemist avansimakse, vaid Üksik-vahipataljoni poolt oma teenistujale laenu andmisega. Riigieelarve seadus keelab asutustel kasutada riigieelarvest saadavaid summasid laenu andmiseks, seega on raamatupidajale laenu andmisega eiratud riigieelarve kasutamise nõudeid ja kasutatud riigieelarvevahendeid mittesihipäraselt. Tulumaksuseaduse[13] järgi peetakse asutuse poolt laenu andmist teenistujale erisoodustuse korras saadavaks hüveks. Seega leiame, et antud juhul on tegemist ka erisoodustusega, millelt oleks tulnud arvestada ja tasuda nõutavad maksud.

---

[10] Rahandusministri 17.03.1995. a määruse nr 46 "Eelarveliste asutuste raamatupidamise korraldamise eeskirjad", p 8
[11] Raamatupidamise seadus, § 16 (31.12.2003. a kehtinud redaktsioon)
[12] Raamatupidamise seadus, § 16 lg 5
[13] Tulumaksuseadus, § 48 lg 4 p 6

2.1.2. Aastasisene raamatupidamise korraldus ning raamatupidamise algdokumendid

Majandustehingute raamatupidamises kajastamist oli mitmel juhul võimatu kontrollida, sest raamatupidamiskannete aluseks olnud dokumentidel puudus piisav info seostamaks raamatupidamise kannet majandustehinguga seotud dokumentidega. Näiteks:

- OÜ Hanslex Grupp 23.12.2003. a arve summas 16 000 krooni, tasumine toimus 29.12.2003. a ja OÜ ATBM 04.12.2003. a arve summas 70 000 krooni, tasumine toimus 10.12.2003. a. Arvetel on viide korrespondeerivale kontole 1190 (materiaalsete põhivarade ettemaksed). Kui audiitorid palusid pearaamatupidajal selgitada, kuidas on arved pearaamatus kajastatud, ei suutnud pearaamatupidaja kontot 1190 pearaamatust leida. Hiljem selgus, et konto 1190 oli lisatud pearaamatusse detsembris kontoloendi lõppu ja kogu kontol kajastatud käive oli 70 000 krooni.

- Reklaamkingiekspert OÜ 30.06.2003. a arve summas 1864 krooni. Arvel on viide korrespondeerivale kontole 5773, mida ei leidu pearaamatus ega rahandusministri kinnitatud kontoplaanis.[14] Pearaamatupidaja selgituste kohaselt on arve kajastatud kontol 5771 (esinduskulud). Riigikontrolli hinnangul viitavad tehtud tähelepanekud puudustele raamatupidamise töökorralduses.

Kassast sularaha väljamaksetaotlustele ei ole enamasti lisatud algdokumente. Samuti ei olnud paljudele väljaminekuorderitele lisatud kuludokumente. Raamatupidamise seaduse kohaselt peab iga raamatupidamiskirjendi aluseks olema algdokument.[15] Selle puudumine loobi riski, et võidakse teha alusetuid väljamakseid. Riigikontroll on seisukohal, et väljamaksetaotlustele ja kassaorderitele peab lisama ka kuludokumendid. Vastasel juhul ei ole võimalik tagada raha sihipärast kasutamist.

2.1.3. Paranduskannete tegemine raamatupidamises

Auditis leidsime, et raamatupidamise koonddokumentides on sissekandeid korduvalt parandatud, kustutatud ning kantud sisse hariliku pliiatsiga. Kohati on numbrid kirjutatud loetamatu käekirjaga. Paranduslausendeid on koostatud vaid üksikutel juhtudel. Raamatupidamise seaduse järgi ei ole raamatupidamise alg- ja koonddokumentidel ning registrites lubatud sissekandeid kustutada ega teha õienditeta parandusi. Raha liikumist tõendavatel dokumentidel ei ole lubatud teha parandusi.[16] Riigikontrolli hinnangul viitab sage paranduskannete tegemine nõrgale arvestustasemele.

2.1.4. Kassaarvestuse korraldus

Kassa kontrollimisel selgus, et kassaarvestuses leidus mitu sama numbriga sissetuleku- ja väljaminekuorderit. Orderite järjekorranumbrid ei olnud vastavuses nende väljastamise kuupäevaga ning ühel juhul oli orderi numbrile lisatud ülaindeks. Puudusid (ei õnnestunud leida) kassa väljaminekuorderid nr 18, 76 ja 111 ning sissetulekuorder nr 23. Kõik see annab tunnistust tagantjärele vormistatud orderitest ja orderite hilisemast korrigeerimisest. Kassaarvestuse korratus viitab pettuse ja vigade tekkimise võimalusele, kuna kassas olevat raha võib olla tahtlikult mittesihipärastel eesmärkidel kasutatud ning hiljem kassaseisu vastavalt tegelikule olukorrale korrigeeritud. Riigikontrolli arvates puudub kindlus Üksik-vahipataljoni kassaarvestuse õigsuses ja usaldusväärsuses.

2.1.5. Palgaarvestus ja töötasu maksmine

Töötasu on makstud valedelt eelarveridadelt. Riigikassa koostatud kassalise täitmise aruandes ei ole näidatud eraldi kassakulusid töötajate ja töövõtulepingute alusel makstavate töötasude kohta, kõik

[14] Riigieelarveliste asutuste raamatupidamise korraldamise eeskirjad, p 20
[15] Raamatupidamise seadus, § 6 lg 4
[16] Raamatupidamise seadus, § 10 lg 1

töötasukulud on näidatud ühe artikli – avaliku teenistuse ametnike töötasu – all. Seega on Riigikassa aruandes varjatud töötajatele ning töövõtulepingute alusel makstavate töötasude ülekulu.

Sageli ei lange palgaarvestustabelites olevad arvestatud töötasud kokku palgalehtedel olevate summadega. Näiteks 2003. a augustis on järgmised erinevused:

- vaneminstruktorile arvestati töötasu palgaarvestuse alusel 11 740, palgalehe alusel 9355 krooni;
- vanem-õele arvestati töötasu palgaarvestuse alusel 13 165, palgalehe alusel 9445 krooni.

Palgaarvestusega tegeleva raamatupidaja palgaarvestus ja -lehed ning pangast üle kantud töötasu ei ole sageli omavahel vastavuses (vt ka p 3.1). Näiteks:

- 2003. a jaanuaris on nimetatud raamatupidajale pangast üle kantud palka 10 059 krooni, palgaarvestustabeli ja palgalehe alusel peaks aga ülekandmisele kuuluv töötasu olema 6059 krooni. Kontrollimisel selgus, et palgana oli üle kantud ka punktis 2.1.1 kirjeldatud avanss 4000 krooni, mis meie seisukohalt on käsitletav laenuna. Seda summat ei olnud kajastatud ka nõudena töötaja vastu.
- 2003. a mais on palgaarvestuse eest vastutavale raamatupidajale pangast üle kantud palka 4987 krooni, kuigi palgaarvestustabeli ja palgalehe alusel peaks ülekandmisele kuuluv töötasu olema 6517 krooni.
- 2003. a septembris on samale raamatupidajale pangast üle kantud töötasu järgmiselt: 24.09.2003. a avanss 4740 krooni ja 26.09.2003. a palk 215 krooni. Palgaarvestuse kohaselt on septembris väljamaksmisele kuuluv töötasu 5240 krooni, avansimakset palgaarvestus ei näita. Palgalehe järgi on nimetatud raamatupidajale makstud avanssi 500 krooni ja palgapäeval 26.09.2003. a panka üle kantud 4740 krooni.

Palgaarvestuse alusel pidi palgaarvestusega tegelevale raamatupidajale 2003. a töötasuna väljamakstav kogusumma olema 82 110 krooni (lähtuvalt 2003. a pataljoni ülema kinnitatud palgalehtedest, samuti palgaarvestustabelist, millest auditeerijad tegid koopia 17.06.2004. a). Pangadokumentidest nähtuvalt on raamatupidajale töötasuna üle kantud 75 971 krooni, seega 6139 krooni vähem kui palgalehtede alusel pidanuks üle kantud olema. Raamatupidaja väite kohaselt on kõik õige. Samas esitas ta auditi ajal 21.06.2004. a uue palgaarvestustabeli iseenda palgaarvestuse osas, mille kohaselt 2003. a väljamakstav töötasu peaks moodustama 87 010 krooni. Seega üritas palgaarvestusega tegelev raamatupidaja auditi käigus muuta palgaarvestuse aluseks olevaid algandmeid.

Palgaarvestustabelite, palgalehtede ja pangast ülekantavate töötasude omavaheline mittekokkulangevus, samuti auditi käigus toimunud algandmete moonutamine seab kahtluse alla kogu palgaarvestuse õigsuse. Samuti ei saa olla kindel töötasult arvestatavate ja kinnipeetavate maksude arvestamise ning periodiseerimise õigsuses.

Palgaarvestus on sisuliselt kontrollitav ainult pangaandmete alusel, samas aga on sageli töötasu välja makstud kassast, seejuures on kassaarvestus korratu (vt ka p 2.1.4).

Riigikontroll on seisukohal, et Üksik-vahipataljoni palgaarvestus ei ole usaldusväärne.

2.1.6. Maksukohustuse deklareerimine

Riik maksab sotsiaalmaksu kaitsejõududes ajateenistuses olevate ajateenijate eest.[17] Sotsiaalmaksu määr on kehtestatud riigieelarvega. Auditi käigus selgus, et Üksik-vahipataljon ei olnud alates 2003. a detsembrikuust kuni 2004. a juunini deklareerinud ajateenijatele arvestatavat sotsiaalmaksukohustust. Kuigi personaliosakond oli edastanud igal kuul ajateenijate nimekirjad vastavate deklaratsioonide

[17] Sotsiaalmaksuseadus, § 6 lg 1 p 3

esitamiseks raamatupidamisosakonnale, ei esitanud raamatupidamisosakond ajateenijate osas maksudeklaratsioone Maksuametile. Deklaratsioonid esitati alles siis, kui käesoleva auditi ajal sellele tähelepanu juhiti. Leiame, et Üksik-vahipataljoni raamatupidamisosakond tekitas oma hooletusega olukorra, kus kõik Üksik-vahipataljonis ajateenistuses olevad ajateenijad olid alates detsembrist 2003 kuni juunini 2004. a sotsiaalselt kindlustamata. Kuna sotsiaalmaksukohustus on 2003. a detsembris Maksuametile osaliselt deklareerimata, aga maksukohustus on majandusaasta aruandes arvestatud Maksuameti saldost lähtuvalt, ei saa maksukohustuste saldot Üksik-vahipataljoni majandusaasta aruandes õigeks pidada (vt ka p 2.2).

2.2. Märkused raamatupidamise aastaaruande kohta

Seoses riigi raamatupidamise üldeeskirja rakendamisega on pearaamatupidaja teinud bilansis korrigeerimisi, mis Riigikontrolli seisukohalt ei ole kooskõlas rahandusministri määruses "2003. a majandusaasta aruande koostamine, esitamine ja kinnitamine"[18] esitatud nõuetega. Lisaks eespool esitatud tähelepanekutele ning nende mõjule raamatupidamise aastaaruandele, teeme nimetatud aruande kohta järgmised märkused:

- 31.12.2003. a seisuga on bilansist eemaldatud kõik varud, mida 2003. aasta lõpu seisuga oli 9 945 577 krooni, kusjuures bilansist on välja kantud ka laskemoon, relvastus, masinate varuosad jm, mida kohe kasutusele ei võeta. Kontrollimisel selgus veel, et bilansist on võrreldes pearaamatuga välja kantud 800 krooni võrra ja laoseisu väljatrükiga võrreldes 39 845 krooni võrra enam varusid. Pearaamatus on varusid näidatud 39 136 krooni võrra rohkem kui 31.12.2003. a laoseisu põhjal. Leiame, et varude arvestus raamatupidamises ei ole korrektne. Raamatupidamise andmeid peab korrigeerima vastavalt inventuuri tulemustele. Samas oleme seisukohal, et kiiresti rikneva ja kohe kasutusse võetava kauba võib kohe kuluks kanda, kuid selle üle peab pidama analüütilist arvestust. Samas peavad laskemoon, relvastus, masinate varuosad ja muu inventar, s.o esemed, mida reaalselt varutakse ja mida kohe kasutusele ei võeta, olema tingimata varudes kirjendatud.

- Pearaamatus olevad andmed maksukohustuste osas ei ole võrdsed majandusaasta aruande saldoandmikus ja maksuameti isikukonto kaardil olevate andmetega (vt ka p 2.1.6). Selgus, et pearaamatus ei ole kogu maksukohustus kirjendatud kohustusena, vaid on osaliselt (ajateenijatele arvestatav sotsiaalmaks, õppelaenudelt arvestatav erisoodustusmaks) kajastatud ainult maksukuluna. Kuigi Maksuameti saldo andmed ei olnud võrdsed pearaamatu maksukohustuste saldoga, ei hakanud pearaamatupidaja vahe põhjuseid välja selgitama ja vajalikke parandusi pearaamatusse tegema, vaid kandis Maksuameti saldoandmed majandusaasta aruandesse, millest tekkis pearaamatuga 185 270-kroonine vahe. Tekkinud vahe kandis pearaamatupidaja bilansist välja, nimetades seda kogunenud ülejäägiks (termin on kohaldatav materiaalsete väärtuste inventeerimisel).

2.3. Märkused riigihangete korraldamise kohta

Kaupade ja teenuste ostmisel ei ole kinni peetud riigihangete seaduse piirnormidest[19], mille kohaselt riigihanke peab korraldama, kui eeldatav maksumus on aasta arvestuses koos käibemaksuga asja ostmise või teenuse tellimise korral 100 000 krooni ja üle selle. Leidsime selliseid hankeid kogusummas 1 032 586 krooni.

- Kesko Food AS, toiduained, kokku 496 434 krooni, mis oli põhjustatud tsentraalse hanke tähtaegade edasilükkamisest. 2004. aastaks on toiduainete tarnija riigihanke tulemusel leitud.
- Pakto Hulgi OÜ, toiduainete kuivpakid, kokku 182 247 krooni. Pataljoni selgituse kohaselt on Pakto Hulgi OÜ ainuke ettevõte, kes vastuvõetava hinnaga kuivpakke pakub.

[18] Rahandusministri 16.12.2003. a määrus nr 106
[19] Riigihangete seadus, § 2

- Ragn Sells AS, prügivedu, 121 638 krooni. Riigikontrollile antud selgituste kohaselt ületati riigihanke piir ajateenijate hulga planeerimata suurenemise tõttu.
- FIE Peeter Sokk, remondi teostamine sööklas ja puhvetis, samuti inventari müük, kokku 232 267 krooni. Seejuures ei olnud P. Soku kui hankijaga sõlmitud eraldi kirjalikku lepingut teenuste ega kauba ostmiseks. Tagalaülema selgituse kohaselt ei ole ükski teine firma nõus pataljoni seadmeid hooldama ja remontima ning lepingu sõlmimine ei ole võimalik, sest tegemist on avariitöödega. Peame vajalikuks, et riigiasutused sõlmiksid lepingud kirjalikult enne tööde tegemist või teenuse osutamist, et oleks võimalik vältida võimalikke vaidlusi ning tagada saadu vastavus tellitule.

2.4. Riigikontrolli arvamus

- **Üksik-vahipataljoni 2003. aasta raamatupidamise aastaaruanne näitab asutuse 2003. aasta positiivseks tulemiks 6 917 491 krooni ja bilansimahuks 31.12.2003. a seisuga 49 624 873 krooni. Arvestades auditi ulatust ja käesoleva kontrolliaruande punktides 2.1 ning 2.2 kirjeldatud asjaolude võimalikku mõju, ei saa me anda hinnangut selle kohta, kas pataljoni raamatupidamise aastaruanne on olulises osas kooskõlas Eesti Vabariigi rahandusministri 16.12.2003. a määrusega nr 106 "2003. a majandusaasta aruande koostamine, esitamine ja kinnitamine".[20]**

- **Arvestades auditi ulatust ning välja arvatud punktis 2.1 kirjeldatud asjaolu, et raamatupidamisarvestuse korraldamisel ei ole kinni peetud valdkonda reguleerivatest seadustest, ning punktis 2.3 kirjeldatud asjaolu võimalik mõju, on Riigikontroll arvamusel, et Üksik-vahipataljoni 2003. aasta ülejäänud majandustehingud on olulises osas kooskõlas õigusaktidega.[21]**

2.5. Muud tähelepanekud

Järgnevalt on esitatud raamatupidamisarvestust ja tehingute seaduslikkust puudutavad tähelepanekud, mis summade ebaolulisuse tõttu Riigikontrolli arvamust ei mõjuta, kuid need viitavad puudustele asutuse sisekontrollisüsteemis. Sisekontrollisüsteem on poliitika ja protseduuride kogum, mille abil asutuse juhtkond saab tagada eesmärkide saavutamise reeglipärasel, säästlikul ja tõhusal moel. Sisekontrollisüsteem peab kaitsma varasid ja ressursse, tagama juhtimispõhimõtetest kinnipidamise, raamatupidamisarvestuse täpsuse ja täielikkuse ning usaldusväärse finants- ja juhtimisteabe õigeaegse esitamise.

2.5.1. Funktsioonide lahususe printsiibi eiramine

Kassapidamisega tegelev raamatupidaja teeb ühtlasi ka pangaülekandeid, võtab pangakontolt deebetkaardiga raha välja ning arvestab palka. Raamatupidajate tööülesandeid tuleb hajutada selliselt, et erinevad raamatupidajad teeksid sama töö erinevaid lõike ning üks inimene ei teeks kogu tööülesannet otsast lõpuni. See välistab võimalikud kuritarvitused ja tõhustab sisekontrollisüsteemi. Sisekontrollisüsteem tuleb üles ehitada selliselt, et ühelt poolt oleks tagatud funktsioonide lahususe printsiibi järgimine ja teiselt poolt see, et iga järgneva tegevusega kontrollitakse eelnevat.

Kontrollimisel selgus, et puudub ühtne süsteem raamatupidamise algdokumentide viseerimiseks, sama liiki dokumenti viseerivad erineva ametipositsiooniga teenistujad (nt avansiavaldusi viseeris kas pataljoni ülem, pearaamatupidaja või kassapidaja). Leiame, et rahakasutamise peab alati kinnitama kas pataljoni ülem või tema määratud kõrgem ametnik, kes ei ole raamatupidamisosakonna teenistuses. See vähendab võimalust, et raha kasutatakse mittesihipäraselt ja omavoliliselt.

---

[20] INTOSAI auditistandard nr 177, mille kohaselt ei saa majandusaasta aruande kohta väljendada arvamust põhjusel, et on olemas oluline ebaselgus arvestuse üldkorralduses ning palga- ja kassaarvestuses.
[21] Nimekiri õigusaktide kohta, millele vastavust auditivalimiga hõlmatud tehingute puhul kontrolliti, on esitatud aruande lisas.

2.5.2. Tegevustulude arvestus

Riigikassasse laekunud omatulu on pearaamatus kajastatud topelt, nii kontol 3275 (omatulu) kui ka kontol 3011 (tulu eelarvest), kus lisaks riigieelarvest eraldatud 30 056 654 kroonile on kajastatud ka omatulu 454 876 krooni. Tulemiaruandes on tulu eelarvest kajastatud õigesti, kuid pearaamatusse paranduskandeid tehtud ei ole.

Omatulude arvestus ja periodiseerimine pearaamatu kontol 3275 on arusaamatu. Pearaamatupidaja ei olnud võimeline selgitama, millisest arvestusprintsiibist lähtudes ta kirjeid teostab. Kontrollimisel selgus, et raamatupidamisarvestuses on kajastamata kaheksa ostjatele esitatud arvet kokku summas 67 718 krooni. Pearaamatupidaja ütluste kohaselt peaksid need olema annulleeritud Kuna aga puuduvad kreeditarved või muud annulleerimist tõendavad dokumendid, ei saa nimetatud arveid pidada annulleerituks ja nõuded ostjate vastu ei ole 1818 krooni, nagu nähtub pearaamatust, vaid 69 535 krooni. Seega peab pearaamatu konto 3275 saldo ja tulemiaruande vastaval real omatulu summa olema 534 919 krooni.

Samuti selgus, et Riigikassasse laekub Üksik-vahipataljoni omatuluna korteriühistu Rahumäe tee 4 makstud tasu vee kasutamise eest. Arveid korteriühistule ei esitata, pearaamatupidaja ei tea kas, millal ja kui palju ühistu maksma peab, kuna sellega tegeleb energeetik, kes andmeid raamatupidamisele ei esita. Oleme seisukohal, et olukord, kus andmeid omav osapool neid raamatupidamisosakonnale ei esita ning viimane neid ka ei nõua, annab tunnisust sisekontrollisüsteemi nõrkusest ning viitab riskile, et asutuse majandustegevusest puudub usaldusväärne ülevaade.[22] Riigikontroll on seisukohal, et omatulu arvestust ei ole peetud nõuetekohaselt ja omatulu ei ole majandusaasta aruandes kajastatud õigesti.

2.5.3. Riigivara tasuta kasutusse andmine

Riigivara võib anda tasuta kasutusse riigivaraseaduses[23] nimetatud subjektidele, sh teisele riigivara valitsejatele riigivõimu teostamise otstarbeks. Selle kohta tuleb sõlmida leping, mis vastab Vabariigi Valitsuse määruses[24] loetletud tingimustele. Üksik-vahipataljon on sõlminud rendilepingu OÜ-ga Nermalin, kusjuures ruumid üldpinnaga 95,2 m^2 ja muu Üksik-vahipataljoni vara kokku summas 43 353 krooni on OÜ-le Nermalin üle antud tasuta. Ruumide tasuta rentimisega on rikutud riigivaraseadust, mille järgi peavad riigivara valitsejad ja volitatud asutused riigivaraga tehinguid sooritades juhinduma põhimõttest vältida kahju ja suurendada kasu, mis riik võib neist tehingutest saada.[25]

2.5.4. Inventuuride korraldamine

Kõikidele põhivaradele ei ole kantud inventarinumbreid. Riigikontrollil on põhjendatud kahtlus, et inventuure tehakse osaliselt formaalselt ning osa põhivaradest jääb inventeerimata, kuna inventuuri lugemislehti raamatupidamises ei olnud. Põhivaradel peavad olema inventarinumbrid, kuna see tagab inventuuri usaldusväärsuse ja lihtsustab selle korraldamist.

Kassainventuure peab raamatupidamise sise-eeskirja ja eelarveliste asutuste raamatupidamise korraldamise eeskirjade[26] kohaselt tegema igal kuul, kuid 2003. aastal on neid korraldatud vaid seitsmel korral. Puudu on jaanuari, aprilli, juuni, augusti ja novembri kassa inventeerimise aktid. Leiame, et kuna raamatupidamise sise-eeskirjades ja rahandusministri määruses on ette nähtud kassa igakuine

[22] Vabariigi Valitsuse 18.10.2000. a määrus nr 329 "Valitsusasutuste ja nende hallatavate riigiasutuste siseauditi üldeeskiri ja siseaudiitoritele esitatavad täiendavad nõuded"
[23] Riigivaraseadus, § 18
[24] Vabariigi Valitsuse 01.08.1995. a määrus nr 285 "Riigivara kasutusse andmise kord"
[25] Riigivaraseadus, § 7 lg 3
[26] Rahandusministri 17.03.1995. a. määrus nr 46, p 19 lg 3

inventeerimine, siis tuleb sellest nõudest ka kinni pidada. Samas peab parema ülevaate saamiseks kassainventuuri tegema ka aastalõpu seisuga.[27]

Riigikontrolli tehtud kassainventuuri käigus selgus, et kassaraamatu väljatrükkide alg- ja lõppsaldod on valed, kuna kassapidaja ei sisesta programmi kõiki andmeid ning õige seisu saamiseks peetakse osaliselt dubleerivat käsitsi arvestust. Kassaarvestusega tegeleva raamatupidaja selgituste kohaselt ei ole tal elektroonilise arvestamise teostamiseks piisavalt oskusi. Riigikontroll on seisukohal, et osaline sisestamine programmi pigem tekitab arusaamatusi kui lihtsustab kassaarvestuse pidamist. Võttes arvesse suhteliselt suurt kassakäibe mahtu, mis 2003. a moodustas ligi miljon krooni (*ca* 939 000 krooni), on vajalik tagada pidev kontroll kassaarvestuse üle ja täpset kassaseisu fikseerida võimaldav kassapidamine.

2.5.5. Ettemaksete ja kohustuste kajastamine

Kontrollimisel leidsime, et 31.12.2003. a seisuga on ettemakstud tulevaste perioodide kuluna kajastamata ning kohe kuludesse kantud

- Kaiu EKO AS ettemaks remonttööde eest, kokku summas 116 271 krooni;
- AS Plastmerk, ettemaks staabihoone akende vahetuse eest (tööd algasid alles jaanuaris 2004) summas 99 643 krooni. Seejuures ei ole akende vahetust käsitletud põhivara parenduse, vaid remondina. Oleme seisukohal, et akende vahetust peab käsitlema põhivara parendusena, kuna see parandab hoone esialgset kvaliteeti;
- 2004. aasta ajakirjanduse tellimused, kogumaksumusega 21 987 krooni;
- OÜ Hanslex Grupp, roostevaba terase ostu ettemaks summas 16 000 krooni.

Riigi raamatupidamise üldeeskiri lubab arvestuse lihtsustamise eesmärgil tulevaste perioodide kulu kohe kuluks kanda, kui arvel esitatud summa on alla 10 000 krooni (ilma käibemaksuta).[28]

Kontol 1513 (majanduskulude ettemaks) on seisuga 31.12.2003. a ettemaks 360 krooni. Raamatupidaja selgitustel on nimetatud ettemaks kontol vähemalt aastast 1998, kui pataljonile osteti tööraamatud. Algdokumente tehingu kohta ei olnud võimalik leida. Tööraamatute kogumaksumust säilitatakse kontol kui ettemaksu, mida vähendatakse siis, kui keegi pataljoni teenistujatest tööraamatu välja ostab. Riigikontroll leiab, et selline arvestus on vastuolus tekkepõhise arvestusprintsiibi ja majandustehingute objektiivse kajastamise nõudega.[29]

Kohustusena on üles võtmata AS-i Ragn-Sells arve summas 11 274 krooni, mis on esitatud detsembrikuu teenuste eest.

Riigikontroll on seisukohal, et kohustused peavad tekkepõhisuse printsiibi kohaselt olema õigesti periodiseeritud.

2.5.6. Puhkusetasude ja -reservi arvestus

Saamata jäänud puhkusepäevade tasu väljaarvestamisel on aluseks võetud teenistujate viimase kuu palk, mis on jagatud 30-ga ja korrutatud puhkusepäevade arvuga. Sageli on analoogselt toimitud ka puhkusetasude arvestusel. Samuti on juhuseid, kus korralisel puhkusel viibinud teenistujale pole puhkusetasu arvestatud, vaid puhkuse ajaks on säilitatud palk. Raamatupidaja selgituste kohaselt on ta puhkusetasude arvestamisel lähtunud põhimõttest, et teenistuja saaks võimalikult kõrgema tasu. Riigi-

[27] Rahandusministri 16.12.2003. a määrus nr 106 "2003. a majandusaasta aruande koostamine, esitamine ja kinnitamine", § 21 lg 1 ning rahandusministri 11.12.2003. a määrus nr 105 "Riigi raamatupidamise üldeeskiri", § 51
[28] Rahandusministri 11.12.2003. a määrus nr 105 "Riigi raamatupidamise üldeeskiri", § 36 lg 6
[29] Raamatupidamise seadus, § 4, 5

kontrolli seisukohalt ei ole selline käitumine vastavuses avaliku teenistuse seadusega, mille kohaselt peab teenistuja oma teenistuskohustusi täitma täpselt, õigeaegselt, kohusetundlikult, otstarbekalt ja omakasupüüdmatult, lähtudes avalikest huvidest.[30] Samuti leiame, et puhkusetasude ja puhkusereservi arvestamisel ei ole kinni peetud puhkusetasu arvutamise korrast[31].

2.5.7. Põhivara arvestus

2003. aastal on pataljoni ühele kasarmule teostatud katuseremont summas 250 000 krooni, mis on põhivara parendusena või eraldi põhivarana arvele võtmata, seejuures on tasutud raha kantud kuludesse konto 5180 „Jooksev remont“ kaudu. Riigikontrolli seisukohalt on see sisuliselt kapitaalremont ehk põhivara parendus. Põhivara parendused, mis oluliselt pikendavad vara kasulikku tööiga, peavad sisalduma põhivara soetusmaksumuses[32], teise võimalusena võib ühe ja sama vara erineva kasutuseaga komponente eraldi varadena arvele võtta.[33] Ühtlasi leiame, et põhivara parenduste tegemine, kasutades selleks riigieelarvest tegevuskuludeks eraldatud raha, ei ole kooskõlas riigieelarve täitmise põhimõtete ja korraga.[34]

Põhivarana on 2003. aastal arvele võtmata üleandmis-vastuvõtmisakti kohaselt 26.11.2003. a vastu võetud koopiamasin RICOH AFICIO soetusmaksumusega 91 100 krooni. Detsembris 2003 tasutud 70 000-kroonist osamakset käsitleti põhivara ettemaksuna. Tekkepõhisuse printsiibi järgi pidanuks koopiamasina põhivarana arvele võtma novembris 2003 ning seisuga 31.12.2003. a veel tasumata osa summas 38 444 krooni käsitlema kohustusena, kuid seda ei ole samuti tehtud. Koopiamasin võeti põhivarana arvele alles pärast viimase osa tasumist. Seepärast ei ole ka amortisatsiooniarvestus õige.

Kontrollimisel selgus, et varuna oli arvele võetud kaks enesekaitseülikonda kogumaksumusega 22 568 krooni, mis oma hinnast ja kasutuseast lähtuvalt oleksid pidanud olema arvel põhivarana.

2.5.8. Majandustehingute esitusviisi ebaselgus ja mittevastavus

Kassadokumentidel kirjendatud korrespondeerivad kontod ei vasta sageli tehtud väljamakse sisule: kontolt 6810 “Kursustasud asutusväliste kursuste eest” on makstud graveerimise teenustöö eest; kontolt 3011 “Tulu eelarvest” tehtud kassast sularaha sissemakse panka; töö- ja teenistuslähetuste päevaraha kontolt 6310 on tasutud lillede, samuti ka teraskapi hoolduse ja kalorifeeri ostu eest ning toidukulude toetuse kontolt nr 6220 tasutud ämbri, kastekannu ja teelusikate ostu eest.

Nii sotsiaalmaksu- kui tulumaksukohustus erisoodustustelt on kajastatud kontol 2750, kuigi sotsiaalmaksu kohustus erisoodustustelt peab vastavalt eelarveliste asutuste raamatupidamise korraldamise eeskirjadega kehtestatud kontoplaanile olema kajastatud kontol 2724. Õppelaenudelt arvestatava erisoodustusmaksu kirjendamisel on kasutatud kulukontot 6610, mis rahandusministri määrusega kehtestatud kontoplaanis puudub.[35]

Kulude kirjendamisel ei vasta kontod samuti sageli väljamakse sisule. Näiteks

- kontole 5199 “Muud kinnistuskulud” on kantud PPS Eesti OÜ arved kahjuritõrje teenuse eest summas 276 krooni, OÜ Kuldvõtmeke AM tabalukkude ost summas 2455 krooni, MTÜ Pimedate Töökeskus OÜ harjade ja nagi ost 564 krooni;

[30] Avaliku teenistuse seadus, § 59, avaliku teenistuse eetikakoodeks
[31] Vabariigi Valitsuse 23.08.2001. a määrus nr 278
[32] Rahandusministri 17.03.1995. a määrus nr 46, p 123
[33] Rahandusministri 11.12.2003. a määrus nr 105 “Riigi raamatupidamise üldeeskiri”, § 41 lg 3
[34] Riigieelarve seadus
[35] Eelarveliste asutuste raamatupidamise korraldamise eeskiri, p 20

- Balti Autoliisingu AS arve nr 66015 kindlustusmakse eest summas 6309 krooni on kantud kontole 5513 “Sõidukite rent”;
- Estravel AS-i 29.08.2003. a arve nr 438019 summas 19 933 krooni on täies ulatuses kantud kontole 5611 “Piletid”, kuigi ostetud teenus sisaldab ka majutust ja reisikindlustust;
- Balti Autoliisingu AS arve nr 66656 summas 2075 krooni sõiduki rendi eest on kantud kontole 5290 “Muu põhivara kasutusrent”;
- külma ja sooja vee süsteemi remonttööde eest oli tasutud Abix-Teeninduse OÜ-le 19 835 krooni, kulud näidati kontol 5140 “Vesi”;
- AS-ile Signaal tasuti 21.10.2003. a akt-arve nr 1379 põhjal ümarpeegli eest (koos paigaldusega) 8909 krooni, tasutud summa on kantud kontole 5180 “Jooksev remont”.

Samuti on juhtumeid, kus korrespondeerivad kontod puudusid. Riigikontrolli hinnangul raskendab see oluliselt algdokumentide sidumist raamatupidamise koonddokumentidega.

Oleme seisukohal, et tehingute kirjendamine valede kontode abil moonutab ka bilanssi ja tulemiaruannet. Korrektse raamatupidamisarvestuse tagamiseks on ilmtingimata vajalik, et tehinguid nende sisu järgi kirjendatakse, kuna vaid nii tagatakse, et kõik tehingud on kirjendatud õigel bilansikirjel. Heast raamatupidamistavast lähtudes peab raamatupidamisarvestuses olema tagatud esitusviisi selgus ja objektiivse informatsiooni saamine.

2.5.9. Ametnikele tehtavatelt erisoodustustelt tulu- ja sotsiaalmaksu arvestamine ning maksmine

Auditeeritud perioodil ei ole peetud erisoodustuseks kaupu, teenuseid jm rahaliselt hinnatavaid soodustusi, mida on pataljoni teenistujatele võimaldatud seoses nende teenistussuhtega. Nii näiteks ei ole erisoodustusmaksu arvestatud järgmiste arvete alusel pataljoni teenistujatele ostetud teenustelt ja kaupadelt:

- Peopunkt OÜ arve summas 6431 krooni, perepäevade programmi tootmine 09.08.2003. a – tegemist oli Üksik-vahipataljoni suvepäevade programmiga;
- Ants Kalduri Allika Puhkeküla ruumide rent 09.–10.08.2003. a summas 3500 krooni – tegemist oli Üksik-vahipataljoni suvepäevade tarbeks ruumide üürimisega;
- Nõmme Kultuurikeskuse ruumi üür 19.12.2003. a summas 5730 krooni – ruumide üürimine pataljoni jõulupeoks;
- OÜ Eesti Meelelahutuse Agentuur, kultuuriline teenindamine Nõmme Kultuurimajas 19.12.2003. a, summa 7080 krooni – teenindamine pataljoni jõulupeol;
- Kalev AS jõulu-sussikotid summas 64 676 krooni – jõulukingitused;
- igal kuul on MA Tallinna Spordihall esitanud arveid ujula kasutamise eest. Kontrollimisel selgus, et ujulat kasutavad kaadrikaitseväelased, s.o pataljoni teenistujad, mis jällegi on täiendav soodustus oma asutuse teenistujatele;
- samuti ei ole mitte ühelgi korral arvestatud erisoodustusmaksu oma teenistujate osaluselt esinduskuludesse kantud toitlustusarvete alusel.

Riigikontrolli seisukohalt on loetletud teenused ja kaubad (loend ei ole ammendav) olemuselt käsitletavad hüvena ja kuuluvad tulumaksuseaduse[36] mõistes maksustamisele erisoodustusena.

[36] Tulumaksuseadus, § 48 lg 4

2.5.10. Tehingute vastavus hankelepingutele

Varude ostmiseks kulutatud summade kontrollimisel selgus, et mõningatel juhtudel on toiduainete ostmisel kauba eest tasutud hinna järgi, mis on kõrgem müügilepingus ettenähtust. esitas Näiteks Viciunai Baltic OÜ 20.10.2003. a arve toiduainete hankimise eest, kus muu hulgas oli näidatud 480 kalakonservi Praetud Räim Tomatis hinnaga 5,90 krooni/tk (koos käibemaksuga). Viciunai Baltic OÜ-ga 19.08.2003. a sõlmitud müügilepingu kohaselt on kalakonservide maksimaalne hind 4,13 krooni/tk (koos käibemaksuga). Seega oli ühe kalakonservi eest rohkem nõutud 1,77 krooni ja kogu partii eest 849,60 krooni. Pataljoni tagalaülema sõnul ei ole lepingus sätestatud hindu ületav summa oluline ning vaidlusprotsess ja uue hanke teostamine on kulukamad. Leiame, et lepingus tuleks kindlaks määrata kindlad hinna piirmäärad, mida peab arvete saamisel ja tasumisel jälgima vältimaks põhjendamatult suurte kulutuste tegemist.

2.5.11. Materiaalse vastutuse lepingud

Raamatupidamise sise-eeskirjade punkti 5.1.6 järgi vastutavad materiaalsete väärtuste arvelevõtmise ja säilimise eest selleks määratud isikud, kellega sõlmitakse materiaalse vastutuse leping. Materiaalse vastutuse lepingut ei olnud auditi ajaks sõlmitud IT-spetsialisti, kolme kompaniiveebli ja toiduainelao hoidjaga. Leiame, et materiaalse vastutuse lepingud peavad olema sõlmitud, et kindlustada riigi valduses oleva vara heaperemehelik valitsemine ja säilimine.[37] Materiaalse vastutuse lepingud on pataljoni tagalaülema sõnul sõlmimisel või juba sõlmitud.

2.6. Riigikontrolli ettepanekud

Riigikontroll teeb **kaitseministrile** ettepaneku tagada järgmiste soovituste elluviimine:

- Täpsustada valitsemisala allasutuste (maaväe staap, kaitsejõudude peastaap) vastutuse piire ja ülesandeid eeskätt allasutuste arvestuse korraldamise ja järelevalve osas.
- Täiendada Üksik-vahipataljoni raamatupidamise sise-eeskirju selliselt, et oleks reguleeritud palgaarvestuse alused, samuti jälgida, et raamatupidamisarvestust peetakse vastavalt sise-eeskirjades sätestatule.
- Raamatupidamise korraldamisel järgida raamatupidamise seaduses kehtestatud nõudeid, sh tehingute dokumenteerimisel, paranduskannete tegemisel, algdokumentide säilitamisel.
- Seada sisse pidev kontroll kassaarvestuse korralduse üle.
- Jälgida ajateenijate maksukohustuse deklareerimise õigsust ja õigeaegsust.
- Kajastada ettemaksud tehingu toimumise hetkel, s.o makse teostamisel.
- Maksta ametnikele tehtavatelt erisoodustustelt tulu- ja sotsiaalmaks.
- Võtta põhivara parendused tekkepõhisuse printsiibi alusel arvele tööde vastuvõtmisel.
- Täiendada sisekontrollisüsteemi nii, et hangete puhul oleks tagatud lepingus sätestatud maksetingimuste järgimine, vältides ettemakseid.
- Teostada varude arvestust vastavalt raamatupidamise seaduses kehtestatud nõuetele.

[37] Riigivaraseadus, § 7

- Sõlmida nõutavad materiaalse vastutuse lepingud.
- Tehingutes riigivaraga järgida riigivaraseaduses ja teistes valdkonda reguleerivates õigusaktides kehtestatud nõudeid.
- Soovitav on üle vaadata raamatupidajate kutseoskused ja teha otsus nende täienduskoolituse vajaduse või ametisse sobivuse kohta.
- Kindlustada, et Kaitseministeeriumi siseauditi ning rahandus- ja eelarveosakond teostaksid üldist järelevalvet valitsemisala asutuste raamatupidamisarvestuse toimimise ja eelarvedistsipliini järgimise üle.
- Tagada järgmiste ettepanekute täitmine:
  - Täiendada sisekontrollisüsteemi selliselt, et oleks tagatud järelevalve raamatupidamisosakonna tegevuse ja raha liikumise üle.
  - Hajutada raamatupidajate tööülesanded selliselt, et sama töö erinevaid lõike teeksid erinevad raamatupidajad.

Kaie Karniol
Peakontrolör
Finantsauditi osakond

Lisa

Üksik-vahipataljoni majandustehingute seaduslikkuse kohta hinnangu andmisel tuginesime järgmistele aruandeperioodil kehtinud õigusaktidele:

Riigieelarve seadus, § 8, 23, 25, 29, 30

Seadus "2003. aasta riigieelarve", § 2

Seadus "Riigi 2003. aasta lisaeelarve", § 2

Raamatupidamise seadus, § 1–16

Riigivaraseadus, § 7, 10, 11, 18

Riigihangete seadus, § 2–4

Avaliku teenistuse seadus, § 37–40, 53, 131

Riigiteenistujate ametinimetuste ja palgaastmestiku seadus, § 9, 10

Puhkuseseadus, § 9, 23, 24

Maksukorraldusseadus, § 85, 88, 105

Tulumaksuseadus, § 4, 13, 23, 40, 41, 48, 49

Sotsiaalmaksuseadus, § 2, 7, 9

Käibemaksuseadus, § 2–4, 13, 17, 18, 20

Töötuskindlustuse seadus, § 3, 4, 40, 41

Kogumispensionide seadus, § 6–8, 10

Äriseadustik, § 321

Rahuaja riigikaitse seaduse § 14 lg 3

Vabariigi Valitsuse 02.12.1991. a määrus nr 252 ""Eesti Vabariigi Kaitsejõudude Peastaabi ajutise põhimääruse" kinnitamise kohta"

Vabariigi Valitsuse 01.08.1995. a määrus nr 285 "Riigivara kasutusse andmise kord"

Vabariigi Valitsuse 13.05.2003. a määrus nr 151 "Kaadrikaitseväelaste teenistuse tasustamine"

Vabariigi Valitsuse 01.08.1995. a määrus nr 283 "Riigivara kõlbmatuks tunnistamise, mahakandmise ja hävitamise kord"

Vabariigi Valitsuse 21.01.2003. a määrus nr 13 "Riigieelarvelise eraldise kasutamise lepingu sõlmimise tingimused ja kord 2003. aastal"

Vabariigi Valitsuse 28.03.2001. a määrus nr 108 "Teenistuslähetuste kulude hüvitiste ja päevaraha maksmise tingimused, ulatus ja kord"

Vabariigi Valitsuse 23.08.2001. a määrus nr 278 "Puhkusetasu arvutamise kord"

Vabariigi Valitsuse 22.05.2002 määrus nr 172 "Kaitseväe ülesehitus"

Vabariigi Valitsuse 07.01.2003. a määrus nr 1 "Riigiteenistujate töötasustamine 2003. aastal", § 1–3, 5

Rahandusministri 06.05.2003. a määrus nr 65 "Riigieelarve kassalise teenindamise eeskiri"

Rahandusministri 07.05.2003. a määrus nr 66 "Tulude riigieelarvesse kandmise kord"

Rahandusministri 11.12.2003. a määrus nr 105 "Riigi raamatupidamise üldeeskiri"

Rahandusministri 16.12.2003. a määrus nr 106 "2003. a majandusaasta aruande koostamine, esitamine ja kinnitamine"

Kaitseministri ja Üksik-vahipataljoni ülema vastused

KAITSEMINISTEERIUM

Finantsauditi osakond
Riigikontroll
Narva mnt 11a
15013 TALLINN

Teie: 16.08.2004 nr 2-7.1-FA/1164
Meie: 25.08.2004 nr 1.1-100/5193

Kontrollaruande "Riigikontrolli arvamus Kaitseministeeriumi kui üksikasutuse 2003. aasta raamatupidamise aastaaruande ja majandustehingute seaduslikkuse kohta" ettepanekust

Riigikontroll on teinud kontrollaruandes "Riigikontrolli arvamus Kaitseministeeriumi kui üksikasutuse 2003. aasta raamatupidamise aastaaruande ja majandustehingute seaduslikkuse kohta" kaitseministrile ettepaneku korraldada raamatupidamisarvestus ja aruandlus NATO esinduses viisil, mis võimaldaks jooksvalt ja õigeaegselt saada vajalikku informatsiooni, vajaduse korral on soovitatud konsulteerida spetsialistidega Välisministeeriumis.

Vastavalt Kaitseministeeriumis kehtestatud korrale toimub "Eesti Vabariigi alaline esindus NATO juures" raamatupidamisarvestus Brüsselis, millest tuleneb ka vajadus säilitada raamatupidamise algdokumente NATO esinduses Brüsselis, mitte aga Kaitseministeeriumis, Sakala 1, Tln. Kaitseministeeriumi raamatupidamise algdokumente säilitatakse välisriikides (välislähetusse saadetud kaitseatašee teenistuskohas) ka kaitseatašeede majandustehingute osas, atašeed edastavad Eestisse teenistuskohas säilitatavate algdokumentide põhjal koostatud tegevus- ja kassakulu aruanded. Sarnaselt Kaitseministeeriumiga säilitab raamatupidamise algdokumente välisesindustes ka Välisministeerium.

Tõhustamaks koostööd Riigikontrolli ja Kaitseministeeriumi vahel ja vältimaks 2004. majandusaasta kohta koostatavas kontrollaruandes Riigikontrolli 2003. aasta kontrollaruande eelnõus toodud märkust kuludesse kantud summade algdokumentide puudumise kohta, teeb Kaitseministeerium ettepaneku viia vajadusel 2004. majandusaasta auditi käigus läbi NATO esinduse ning kaitseatašeede algdokumentide ja majandustehingute kirjendamise kontroll Brüsselis ja kaitseatašeede teenistuskohtades, nii nagu Riigikontroll auditeerib Välisministeeriumi esindusi välisriikides.

Kaitseministeerium on valmis tegema igakülgset koostööd NATO esinduse ja kaitseatašeede raamatupidamise algdokumentide ja majandustehingute kirjendamise kontrolli läbiviimisel.

Lugupidamisega

Margus Hanson
Kaitseminister

Lauri Almann
Kantsler

RIIGIKONTROLL
Kuupäev 26.08.04 Reg nr 2-7.1-FA/04/1164-2

KM 140638

Kairi Põldniit 7170 056

Sakala 1
15094 Tallinn
Reg nr 70004502

Tel 717 0022
Faks 717 0001

Eesti Ühispank
a/a 10052032216004
kood 401

JALAVÄE VÄLJAÕPPEKESKUS

ÜKSIK-VAHIPATALJON

Kaie Karniol
Riigikontroll
Narva mnt 11 a
15013 TALLINN

Teie 13.07.2004 nr 2-7.1-FA/04/1022

Meie 22.07.2004 nr 5.3-18/2227

Kasutusele võetavad meetmed JVÕK ÜVP 2003. aasta raamatupidamise aastaaruande ja majandustehingute seaduslikkuse osas

Lugupeetud proua Karniol

Vastuseks Teie 13.07.2004 a kirjale nr 2-7.1-FA/04/1022 teeb jalaväe väljaõppekeskus Üksik-vahipataljon kõik selleks, et edaspidi vältida kontrollaruandes esile toodud puuduseid. Samas lahendame ka JVÕKi Üksik-vahipataljon rahandusbüroo raamatupidajate personali- ja tööülesannete jaotumise probleemid, mis olid välja toodud kontrollaruandes. Kontrollaruandes nimetatud puuduste tekkepõhjuste osas raamatupidamises on väljaõppekeskuses algatatud teenistuslik juurdlus. Juurdluse lõpptulemuse põhjal saame me langetada otsused.

Edaspidises töös püüame rohkem kaasata ka Kaitsejõudude Peastaabi ning Maaväe Staabi rahandusosakondi.

Järgnevalt on esitatud kapten Andres Kraavi seisukohad hangete osas:

- Kesko Foods AS - Toiduainete ostmine:

JVÕK Üksik-vahipataljon korraldas riigihanke toiduainete ostmiseks 2002.–2003. aastal. Seoses asjaoluga, et EKJ korraldas 2004. aastaks tsentraalse hanke toiduainete ostuks sai väeosa korralduse sõlmida hankeleping firmaga, mis on võimeline varustama väeosa toiduainetega vajaliku sortimendi osas.

Meetmed – puudub vajadus rakendada, kuna on läbi viidud tsentraalne riigihange toiduainete ostmiseks. Väeosa on sõlminud hankelepingud ja ostab toiduaineid hanke võitnud firmadelt.

- Balti Autoliisingu AS – autorendi teenus:

Autode rendiks on läbi viidud tsentraalne riigihange Kaitseväe Logistikakeskuse poolt. Hanke tulemusena valiti välja Balti Autoliisingu AS-i pakkumine, millest tulenevalt sõlmis väeosa 25.09.2002 sõidukite rendilepingud Balti Autoliisingu AS-iga (lepingu nr-d 1024633; 1024707; 1024708; 1024709; 1024789)

Meetmed – puudub vajadus rakendada.

RIIGIKONTROLL
Kuupäev 23.07.04 Reg nr 2-7.1-FA/04/1022-21

Rahumäe tee 4a
11316 TALLINN
reg 70006872

telefon 717 2305
faks 717 2308
e-kiri vahipat@mil.ee

konto 10053003578001
Eesti Ühispank

- Pakto Hulgi OÜ – toiduainete ostmine:

Seoses väljaõppevajadusega kasutavad kaitsejõud nn kuivtoidupakke toitlustamaks kaitseväelasi välitingimustes. Seoses koormuse suurenemisega (2003. a lisandunud plaanivälised allüksused), ei olnud võimalik ette näha kaasnevaid kulutusi. Peale turu-uuringute läbiviimist ei leidnud ka teisi firmasid, kes oleks nõus otsitavat teenust pakkuma.

Meetmed – sõlmitakse leping tarnijaga.

- Ragn Sells AS – prügivedu:

Planeeritust suurema arvu ajateenijate tõttu ei olnud võimalik kulutuste kasvu prügiveole prognoosida.

Meetmed – vajadusel (vastavalt kehtivale riigihangete korrale) korraldatakse hange.

- FIE Peeter Sokk – köögitehnika hooldus:

2003. aastal kasutas väeosa vanu katlaid, mis vajasid sageli hooldust ja remonti. Vajalikul hetkel läbiviidud uuringu tulemusel ei leitud ühtegi firmat, mis oleks nõustunud nimetatud seadmeid hooldama. Teostatud töödest enamus olid avariiväljakutsed st. vajasid kohest sekkumist ajateenijate toitlustamise jätkamiseks.

Meetmed – käesolevaks hetkeks on välja vahetatud katlad ja mitmed teised köögiseadmed., samuti on juurutatud veateade-töökäsk, mis võimaldab paremat kontrolli ja ülevaadet hoolduse ja remonditööde üle. Plaanis on teha turu-uuring usaldusväärse partneri leidmiseks köögitehnika hoolduseks ja remondiks. Kui kehtivast riigihangete korrast lähtuvalt peaks tekkima vajadus hanke korraldamiseks, siis viime läbi hanke.

Lugupidamisega

Rene Brus
Kapten
Keskuse ülem